

Zu den Briefen des Theodoros Laskaris.¹⁾

Die vom italienischen Gelehrten mit wahrer Selbstentsagung und warmer Hingebung herausgegebenen Briefe sind von grosser Bedeutung für die Charakteristik sowohl der eigenartigen Person des Kaisers als auch der interessanten politischen und kulturellen Geschichte seiner Regierungszeit (s. Krumb., Byz. Litteraturgesch. S. 478): dies hat uns Heisenberg, Byz. Z. IX S. 211—221, in einer geschickten Übersicht klar gemacht. Wie verhält es sich nun aber mit dem Zustande der handschriftlichen Überlieferung der Briefe und mit der kritischen Gestaltung der Texte? Zwar hat Festa für die Verbesserung korrupter Stellen vieles geleistet, auch steuerten Heisenberg und Treu (in den Addenda) nicht wenig bei; das meiste ist aber nach meiner festen Überzeugung noch zu thun (die Kritik von A. Papadopulos-Kerameus, Vizant. Vremennik VI, 1899, S. 551 f., hat die Sache nur wenig gefördert), und dies will meine vorliegende spezielle Besprechung auch den Lesern der Byz. Z. in extenso beweisen. Sie beruht auf einer eingehend und wiederholt durchgeführten peinlichen kritischen Untersuchung (die Lektüre der Theodoros-Produkte ist eben nicht sehr amüsant), und das Resultat ist, dafs es mit einer von einer strengen Festhaltung der kritischen Grundsätze ausgehenden zweiten Ausgabe weit anders aussehen würde.

A. — Epist. II 20 (p. 4) τὸ γὰρ ἐκ τῆς πηγῆς φεῦμα διαθέν εἰς γῆν οὐποτ' ἂν λάβῃ κατὰ ποιότητα καὶ οὐσίαν ξηρότητα: lies ποσότητα (cf. 22 καὶ οὐσίαν τε καὶ ποσόν, 24 οὐσία τε καὶ ποσότητι). — 41 τί γοῦν; πρὸς Θεὸν διὰ τοῦτο ἡμεῖς προσάξομεν δάρημα, σὲ πλουτοῦντες διδάσκαλον, τὸν νοερὸν τὸν θεῖον τὸν ψυχικόν: 1. τί γοῦν πρὸς Θεὸν — προσάξομεν [προσάξωμεν?] δάρημα, σὲ πλουτοῦντες διδάσκαλον τὸν — ψυχικόν; (cf. 48 διὰ τοῦτο γοῦν οὐκ ἂν ἄλλο προσάξωμεν αὐτῷ ἢ τιμὴν etc.). — 76 (p. 5) οὕτως γοῦν ὁ θεῖος περὶ αὐτὸν κατεπαύσατο μικρὸν τοῦ σκοποῦ: 1. περὶ αὐτῶν (betreffs dieser Angelegenheiten).

1) Theodori Ducae Lascaris epistulae CCXVII. Nunc primum edidit Nicolaus Festa, Firenze 1898.

III 23 (p. 7) *πέποιθα δὲ ἐν Χριστῷ, καὶ σωματικῶς ἀλλήλους ἐν μικρῷ κατοψόμεθα καὶ τρυφήσωμεν: ἢ ἐν Χριστῷ καὶ σωματικῶς <ὡς?> ἀλλήλους — κατοψόμεθα καὶ τρυφήσωμεν.*

IV 7 (p. 7) *οὐποτ' ἂν διαστολῆ <ἢ> τοῦ συνεχοῦς ἐν ἐκείνοις: ich habe ἢ ergänzt.*

VI 36 (p. 10) *ἢ κατὰ χάριν βαρβαρώσαις εἰς τέλεον, ἵνα μὴ πλημμελήσωσιν ὡς νοοῦντες ἐν πλημμελείᾳ ἀλλὰ τῆς δίκης ἐκφεύξονται ἃ ληροῦντες μὴ συνιέντες: ἄ<τε> ληροῦντες, oder ἃ ληροῦσι?*

XI 16 (p. 15) *πᾶσα δὲ ἡ τῶν λειγδολόγων ἰσχὺς φρίζει ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ (sc. des räuberisch habส์chtigen Episcopus von Ephesos): im Index p. 374 steht „λειγδολόγος (?);“ ἢ λειγδολόγων und s. über das Wort *λίγδα* Koraïs *Ἄτακτα* I p. 264. Was Theodoros meint, lehrt 26 „ἔλκει πάντα μηδὲν ὕλως ἀποσειόμενος“ und 27 „τὰ ταύτης (sc. τῆς χήρας) δύο λεπτὰ προσδέξεται“ und 28 (p. 15) „καὶ μικρὸν ἰχθύδιον λήψεται“; die abscheulichen φορολόγοι werden vom Kaiser sarkastisch λειγδολόγοι genannt! — 30 (p. 16) ἀλλ', εἰποι τις, οὐ συνάξει καὶ τὸν σκυτοτόμον τὸν ἀπασμένον — καὶ τὸν ἐν μακέλλῃ καὶ πείσει τούτους δῶρα φέρειν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ; οὐ μὲν οὖν· ἀλλὰ μᾶλλον πάντας· καὶ γὰρ οἶδ' ὅτι σὺν ἑαυτῷ εἰς τῆς ἑορτῆς αὐτοῦ τὴν πομπήν: ἢ οὐ μὲν οὖν ἀλλὰ μᾶλλον πάντας (sc. πείσει δῶρα φέρειν), καὶ γὰρ οἶδ' ὅτι, σὺν ἑαυτῷ εἰς — τὴν πομπήν.*

XIII 12 (p. 18) *ἔστι μοι πλήμμυρα λύπης ὅτι πολλὴ ἡ σὴ νόσος — σοῦ νοσοῦντος κἀγὼ νοσῶ τὴν ψυχὴν, τῇ οἰκειομελείᾳ πειθόμενος καὶ τῇ κεφαλῇ συναλγῶν. Διὸ τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν τὴν πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα τε καὶ διδάσκαλον ἰδοῦσα ἡ σὰρξ ἐξηλοτόπησε τὴν ψυχὴν· ἀλγεις γοῦν σὺ καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ — καταβιβρώσκειται· ἀλγεις δὲ τῷ σώματι καὶ διὰ τοῦτο συμπονεῖ σοι καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ· συναλγῆσει γοῦν ἐπομένως ἀγομένη σὺν τῇ ψυχῇ καὶ ἡ ἀθλία μου σὰρξ etc.: ἢ συναλγεί σοι γοῦν — καὶ ἡ — σὰρξ (cf. 23 πολὺ γὰρ ἔστι μοι ἐν ταύτῃ τὸ ἀνιαρόν).*

XIV 30 (p. 19) *διὰ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβάσεως καὶ τῆς εἰς τὰ <ἕτερα μεταβάσεως τῶν ἑτέρων καὶ τῆς> τῶν ἑτέρων πρὸς ἕτερα σχέσεως: ich habe die Wörter ergänzt, Festa tilgte εἰς τὰ.*

XVII 25 (p. 23) *ἀνδραποδίζων δι' εὐχῶν ἀγίων τὸν θάνατον, καὶ οὐς συλλαμβάνειν βούλεται αἰρων, καὶ διασώζων ἐκ τῆς αὐτοῦ γαστέρος: ἢ τὸν θάνατον καὶ, οὐς συλλαμβάνειν βούλεται, αἰρων καὶ διασώζων.*

XIX 12 (p. 25) *στοχαζόμεθα γὰρ ταχινὴν γενέσθαι τὴν <πορείαν τὴν> ἡμετέραν ἐκ τοῦ Νυμφαίου προστάξει τοῦ — ὑπερέχοντος: Festa ἀναχώρησιν oder ὁδὸν (Treu) nach Νυμφαίου.*

XX 4 (p. 26) εἰ δέ τι καὶ περὶ τὸν τῶν ἀνδριάντων ἐσμόν [δεσμόν?], οἴονει τὰ μέρη λέγω καὶ σχήματα, καὶ ἄλλην πᾶσαν οἰκονομίαν ὁ πλοῦτος οὗτος ἐπιλήψιμον κέκτηται, μορφωθήτω τὸ ἀφραιφνές: zu interpungieren σχήματα καὶ ἄλλην — κέκτηται, μορφωθήτω etc.

XXIII 78 (p. 30) τοὺς καρδιακοὺς τινεσμοὺς καταστέλλει: 1. τεινεσμοὺς (Festa τιναγμοὺς).

XXV 6 (p. 34) τεκμηριάζειν ἴωμεν [ex εἴωμεν corr.; ἐρῶμεν?] ἐν ὕλικοις δόγμασι τὴν προαίρεσιν πρὸς τὸν ὑποτάξαντα ταύτη (sc. τῆ φύσει) τὰ πάντα καὶ φέρειν δῶρα τῷ μηδενοῦς ὕλικού ἔχοντι ἔφεσιν: 1. δόμασι.

XXVIII 5 (p. 38): τύχην τε πᾶς ὁ μετελιγῶς κατάκρωσ ἔλκει δς καὶ γυλλίφ φέρεσθαι δεῖ καὶ Θέμιδι παρακρούεσθαι, τὰ ἀκίχγητα παίζων καὶ παίζεσθαι. "Ἀνθρωπος γὰρ βρικαλόβιος οὔποι' ἂν νουνεχῆς ἀλλὰ πλεῖστά γε ἀλογώτατος: 1. ὡς καὶ, δὴ, παίζειν und ὀβρικαλόβιος.

XXIX 3 (p. 38) ὁ μὲν γὰρ εἰς ἐνδειξιν ἀγαγὼν με, μᾶλλον δὲ ἀπατήσων με, ἐπιδεικτικώτερον γράφειν καὶ λέξει κομψοτέραις χρᾶσθαι ἐποίησε, τὸ μὴ σύνηθες: 1. ἀπατήσων με ἐπιδεικτικώτερον γράφειν καὶ — χρᾶσθαι, ἐποίησε τὸ μὴ σύνηθες. — 7 (p. 39) αἰ δὲ — βεβαίως με σφάλλειν ἐπίστωσε [Festa ἐπίστωσαν]. Πολλά μοι τοίνυν etc.: 1. ἐπίστωσ(άν σ)ε.

XXXIV 4 (p. 43) φυσικὴ γὰρ ἐνότης οὐ λύεται — τὴν ἀληθινὴν καὶ γὰρ ἐνιοὶ διάστασιν πειρασάμενοι πολλάκις ἡμᾶς λῦσαι, οὐκ ἴσχυσαν: zu interpungieren πειρασάμενοι πολλάκις, ἡμᾶς λῦσαι οὐκ ἴσχυσαν.

XXXV 1 (p. 43) Ὡσπερ δὲ τοῖς ζῳίοις τὸ πνεῖν ἀνυστέρητον, οὕτως καὶ ἐμοὶ ὁ ἐμὸς ἀνυστέρητος —. Λέγονται γὰρ οἱ γονεῖς, ὡς ἡ αἰσθησις αὕτη πιστοί, προσηγῶς τὰ τῶν παιδῶν δακνηρότερα λόγια: 1. δὴ (?) und αὐτῆ.

XXXIX 29 (p. 50) ἀκεσόθυμον φάρμακον: ἀκεσόθυμον (durch falsche Analogie nach ἀκεσόθυνον gebildet?) war nicht in ἀκεσίθυμον zu ändern (ebenso LXXVII 19 ἀκεσοθύμοις, CXXXVII 6 ἀκεσίθυμον φάρμακον, die Hs ἀκεσόθυμον); schwerlich braucht man auch an ἀκεστόθυμον — ἀκεστοθύμοις zu denken. — 59 (p. 51) τίς ἐστὶν ὁ ἀνακρίνων με; ἐνουθέτησας· τίς ὁ ζηλοτυπήσων; ἡγκαλίσω: 1. ἀνακρινῶν.

XL 4 (p. 51) οἱ γοῦν ἀφηγοῦμενοι καλῶς οὐ διήθρουν τοὺς λόγους: 1. διήθρουν. — 11 (p. 52) ἐπεὶ καὶ οἱ ἀφηγοῦμενοι καὶ <οι> θαυμάζοντες καλῶς οὐκ ἐγίνωσκον: οἱ zu ergänzen. 20 νοημονεστέρους ἐστείλαμεν ἵνα καλῶς παρὰ σοῦ ἀναδιδαχθῶσιν ἐνωτισθῶντες τὴν τε θέσιν καὶ λύσιν τοῦ θεωρήματος ἐξ αὐτῶν τε ὅπως ταύτην ἡμεῖς ἀναδιδαχθῶμεν: der Ausfall läßt sich leicht erklären.

XLIII 35 (p. 55) τὴν δὲ γραφὴν ὠραιότατην κατονομάζω περιστεράν, χελιδόνα λαλιστάτην καὶ εὐσημον, τρυγόνα ὠραιότατον, ἄνθος κήπου Θεοῦ: 1. χελιδόνα λαλιστάτην καὶ εὐσημον τρυγόνα, ὠραιότατον ἄνθος etc. (Festa änderte ὠραιότατον in ὠραιότατην).

XLIV 53 (p. 57) τί ποιήσομεν; σιωπήσομεν πρὸς μικρὸν καὶ τὰ νεῦρα τῆς βασιλείας ἐκνευρισμένα ὀψόμεθα; λαλήσομεν ὡς τὸ σύνηθες καὶ παρὰ τῶν σοφῶν, πάλιν ἐρῶ, μεμψθησόμεθα;: 1. σιωπήσομεν; πρὸς μικρὸν — ὀψόμεθα· λαλήσομεν; ὡς τὸ σύνηθες, καὶ — μεμψθησόμεθα. — 78 (p. 58) ταῦτα ποιοῦντες καὶ αὔριον ἄλλας ἐγείρει μεν [deletum] μερίμνας: 1. ἐγείρομεν.

XLVII 22 (p. 64) πρὸς παραθέσεις ἄξει τις αὐτὴν κατὰ ἀλήθειαν καὶ συγκρίσεις κατὰ τὸ δίκαιον καὶ θέμιδος ἰσασμούς ὡς τὸ ἄξιον καὶ μέτρον εὐθυτάτων γνωμόνων κατὰ τὸ πρέπον: 1. μέτρα.

XLVIII 4 (p. 64) εἰ δὲ φιλία μὲν ἐξισάζονται, ἀρετὴ δὲ ὁ μὲν ἐγγίζει τῷ θείῳ ὁ δὲ δίσταται διὰ τὸ μὴ ἐνάρετον, ἐκ τῆς τοῦ ἐτέρου βαθμίδος κατὰ πολὺ ὁ ἀνωτέρω πρὸς τὸν ὑπ' ἐκείνον διαβιβάζει τὰ κάλλιστα: Punkt nach ἐνάρετον ist zu tilgen und nach πολὺ zu setzen. — 28 (p. 65) καὶ νῦν δὲ τὰ ἀντίποινα δέχεται, πλήν γε εἰ καὶ οὐκ ἴσα τοῖς γεγονόσιν. Ἄξιοι γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν πολλῶν τῶν δεινῶν· ἀλλ' οὐν ὀδυνηρὰ τε καὶ λυπηρὰ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης μικροψυχίας ἀνώτερα: interp. πλήν γε εἰ καὶ οὐκ ἴσα τοῖς γεγονόσιν (ἄξιοι — δεινῶν) ἀλλ' οὐν etc. Festa tilgte die W. εἰ καὶ.

LI 27 (p. 73) τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐξηρητημένη ἐν πλείστη τιμῇ ἦν ἡ τοῦ Λαερτίου βουλή καὶ τοῦ Νέστορος: 1. ἐξηρητημένη. — 54 (p. 74) καθὰ δὴ καὶ τὴν κόρην οἱ πρὶν ἀνέρες <ἐκδιδόντες> μάλα γε τὸ φιλοτίμημα ταύτη προσήρμοζον δέχεσθαι ἐξ ἀνδρός: ich habe ἐκδιδόντες ergänzt (Festa „non intellego“), wenn man nicht vielmehr einen von den abscheulichsten Fällen der kaiserlichen Syntax (= οἱ πρὶν ἀνέρες μάλα γε τὸ φιλοτίμημα προσήρμοζον τῇ κόρη, δέχεσθαι ταύτην ἐξ ἀνδρός = ὥστε δέχεσθαι etc.) annehmen möchte, von denen unten (D) die Rede sein wird. — 60 (p. 74) μᾶλλον γὰρ ἂν — προβαλήται καὶ ᾠδήση: 1. προβάληται.

LII 1 (p. 75) νόμος ἐστὶν ὀνομαστί τὸ μὴ κωμωδεῖν· ἐλόμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς <εἰς> τοῦτο ὡς τῷ νόμῳ πειθήμενοι, ὀνομαστί τὸ μὴ κωμωδεῖν: ich habe εἰς ergänzt.

LIV 82 (p. 81) τὰ δ' ἄλλα πάντα παραέσω ὡς γρουτικὰ —, χαβιάρια τε καὶ ὠσάριχα, σαχαλτίκια καὶ τῶν βερζιτικῶν τὰ ὑποκοιλία: in der Ptochoprodromos-Ausgabe von Korais (ἐν Παρισίοις 1828) S. 259 liest man den Vers Μουρούνας μεσοῦπόκοιλον καὶ ἀπὸ τὸ σαχαλτικὸν, letzteres wohl eine Fischbereitung (Festa Index p. 390 „farcimina, salsicce“, schwerlich richtig); auch βερζιτικόν

ist ein Fisch (Koraïs p. 261 und Sophocles Lexicon), *χαβιάρια* und *ωσάριχα* sind allbekannt, obgleich auch nicht allen leicht zugänglich. Die Rede ist also von lauter Fischbereitungen, *γρουτικά* (Heisenberg), welches Wort damals vielleicht *γρουτικά* gesprochen wurde. Sonderbar klingt also die im Viz. Vrem. erfundene Zusammenstellung mit „*γρούτ, γρούτ*“, sodafs *γρουτικά* eine „*λέξις ἠχομιμητική*“ sein sollte; *γρούτ, γρούτ* existiert, soviel ich weiß, nicht, und gäbe es einen solchen ἦχος (*γκούλ-γκλ* bei Flüssigkeiten ist bekannt), so würde er sich schwerlich auf Fischspeisen beziehen können, abgesehen davon, dafs man mit einer solchen Erklärung von *γρουτικά* den Gedanken des Kaisers nicht trifft (es gehen voran *κρέατα, ὀπώρα, ἕτερα ὄψα* und *Σάμιος οἶνος*, dann folgen die *γρουτικά*).

LVI 24 (p. 85) ἡ ἐπιστήμη ἐπισκεπτέσθω, εἴτε παρὰ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας εἴτε παρὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀκροατοῦ —, τῷ ἀνεπιστήμονι καὶ μελήσειεν: vielleicht *πανεπιστήμονι*.

LXI 16 (p. 90) καὶ ἡμεῖς — ἔλκομεν τὸν χρυσὸν ἀπορρίπτοντες τὸν χαλκόν, (ἔλκομεν) δηλονότι τὴν κατὰ ψυχικὴν καὶ νοερὰν ἐμπορίαν διατριβὴν καὶ ἀπορρίπτομεν τὸ ταύτης ἀνόμοιον: ich habe *ἔλκομεν* ergänzt (nach *διατριβὴν Festa*). — 19 ὅσον καὶ γὰρ ὁ χρυσοῦς ἀνδρίας τοῦ ζοφώδους χαλκοῦ ὑψηλότερος, τοσοῦτον καὶ τὰ τῆς μετανοίας καὶ ἀποχῆς τῶν κοσμικῶν τυρβασμάτων. *Βαλανεῖδον ἐστὶ τοῦ καθ' ἐκάστην δίδραγμα τελοῦντος* etc.: über *δίδραγμα* s. die Lexika; *Festa δίδραγμα*.

LXII 1 (p. 91) τῶν πρόσθεν λόγων, ᾧ φίλε, καὶ ἡ νῦν γραφῆ σου ἐξέχεται: τοῖς πρόσθεν ἐγγράφοις ρήμασιν ἐξωμοιώθησαν, καὶ τὰ νῦν τὰ ἄπερ εἰρηκας πρότερον ἐγγράφως ἔκρι βεβαίως δι' ἐπιστολῶν: Punkt nach *ἐξωμοιώθησαν* ist zu tilgen und nach *νῦν* zu setzen.

LXVI 13 (p. 95) ἐν τοιοῦτῳ ἰδιώματι ἀριθμῶν συσχηματισθῆναι: vielleicht *τοιοῦτων* (cf. 3 ἐν πολλαπλασιεπιμορίων καὶ ἡμεῖς ἀριθμῶν σχήμασιν ἐξομέν τινα σχηματισμόν).

LXXI 6 (p. 98) εἴλκε γὰρ ἅπαντας τὸ *Μαγνήζον* (auch im Index p. 406): l. *Μαγνητίζον* (cf. 10 ἡ γὰρ *Μαγνησία* ἔλκει αὐτούς).

LXXVII 6 (p. 103) ἔχει γὰρ οὐ περὶ κροτάφους μόνον τὰ κέρατα etc.: die Hs *πρ^η* = *πρ<ὸς τ>οὺς κροτάφους*.

LXXX 2 (p. 107) οὐστὶνας δὴ τούτους, ὑποληπτέον: tilge das Komma. — 13 ἀπίδεσι προμηκεστέροις — οὐ, μὰ τὸν πόλον δομήτορα, συνθέτους εἴποι τις εἶναι ταύτας: l. *προμηκεστέραις*.

LXXXIV 18 (p. 111) εἰ ἄρα τὸν κύκλον τοῦ σοῦ δρόμον λύσεις, καὶ καθ' ὑποποδισμὸν βαδίσεις ἀναγκαίως τῷ μεγάλῳ σῷ βασιλεὶ καὶ πατρὶ, καὶ κυρίως συνοδεύσεις, ὅπερ δεῖ σε ποιῆσαι: die Stelle ist sinnlos; l. *λύσεις καὶ — βαδίσεις, ἀναγκαίως τῷ — πατρὶ καὶ κυρίῳ συνοδεύσεις* (cf. 15 σὸν εἶπω πατέρα καὶ κύριον

καὶ βασιλέα, LXXXVI 3 πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν καὶ βασιλέα, XCVI 24 τὸν ἡμέτερον κύριον καὶ πατέρα).

LXXVII 63 (p. 115) ταῦτα μὲν ὡς ἐκ καταδύνου ψυχῆς πολλὰ παθούσης — προσφωνῶ σοι καταδύνας, ἐπιστημόνας πρὸς ἐργασίας κατὰ τὴν ἔξιν τῆς ἐπιστήμης ὁρμᾶν: man könnte nach καταδύνας das W. ὡς (= ὡς — ὁρμᾶν = ὥστε — ὁρμᾶν) oder die W. πρὸς τὸ (ἐπὶ τῷ) einschieben; die Vermutung ist nicht nötig (ebenso LIV 74 τὴν — κλήσιν παρέλειψας, μηδὲ μνησθῆναι ταύτης ἐν φήματι braucht man nicht mit Papadopulos ὡς vor μηδὲ zu setzen).

LXXXVIII 3 (p. 115) καὶ νόσος μεταλλάττει καὶ γῆρας τε ἄλλοιοι καὶ ποικιλία πραγμάτων ἴσως ἀλογωτέρων μεταβάλλουσιν ἐξ αὐτοῦ αὐτόν: l. ποικιλίαι.

CXI 23 (p. 120) εἰ καὶ φυσικῶς δὲ προνοία Θεοῦ διὰ τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ παιδήμιον πρὸς Θεὸν ὑπῆρχε (sc. Μωσῆς) βραδύγλωσσος, ἀλλ' ὅμως καρδιακῶς <διὰ oder πρὸς> τὴν βραδύγλωσσίαν ἐχρᾶτο σιωπῆ: nach meiner Ergänzung. — 42 τὸ τῆς σῆς ἀγάπης <καὶ> πατρικῆς πρὸς με ἔμπειρον διαθέσεως: ich habe καὶ eingeschoben, man könnte auch τε nach πατρικῆς einschieben. — 48 (p. 121) ἐγὼ καὶ γὰρ εἶπα 'θεοί ἐστε καὶ γόνιοι πάντες Θεοῦ': l. υἱοί (st. θεοί); Paul. Galat. 3, 26 πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε (cf. Append. III epist. XXVI 34 θεῶν γόνιον καὶ Ὑψίστου υἱόν). — 52 ἢ πρὸς ἡμᾶς πατρικὴ σὴ συγκατάβασις εἰκονίζει τῇ ὑψηλῇ Χριστοῦ συγκαταβάσει: εἰκονίζει = εἰκονίζε-ται (cf. CXV 35 ἢ τῶν τριῶν σχημάτων τῇ ὁμοίᾳ — ἀναστολαία εἰκόνιζε, CXXVI 11 εἰκονίζει τῷ προϋπάρχοντι, CCXVI 16 σὺν ἔμοι ἀπαριθμούμενοι τῇ ἀριθμητικῇ ἀναλογίᾳ τῇ συνεχεῖ εἰκονίζετε); die übrigens gewaltsame Änderung von Papadopulos τὴν ὑψηλὴν Χριστοῦ συγκατάβασιν ist nicht nötig.

XCIX 27 (p. 137) διὰ σοῦ καὶ γὰρ πᾶσα λατρεία τῷ κτίστῃ, ὁρμὴ καθαρωτάτου μύρου ὥσπερ, προσάγεται: viell. ὁσμὴ (cf. CXV 12).

CIII 64 (p. 142) ἡμεῖς δὲ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ εἴπομεν τὴν ἀλήθειαν· τρεῖς οἶδα etc.: l. εἴπομεν.

CVI 27 (p. 146) τὴν ἣ νόσον καταρούμεθα σαῖς εὐχαῖς διαφυγεῖν l. καταρούμεθα; man könnte übrigens an καταπυρούμεθα, καταβαρούμεθα (dies mit Kurtz; briefliche Mitteil.), schwerlich an καταπιεζόμεθα (Papadopulos) denken.

CVII 22 (p. 147) παρ' ἐνὸς τῶν ἡγουμενευόντων ταύτη: ταύτης? — 36 τοῖς ὠνησαμένοις αὐτάς: l. αὐτοὺς, sc. τοὺς ἀμπελῶνας.

CVIII 11 (p. 148) ἐπιπρεπῶς σε ἔδει γεγραφοῦναι [γεγραφεῖναι? oder σοι?] τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ ἀφοσιῶν — τοῖς ἀξίοις τὸ παρὰ Θεοῦ ἀφωσιωμένον τούτοις ἀξίωμα. Καὶ λόγῳ σμικρῷ — μεγάλα ἀξιώματα κατορθοῦν: l. ἀξίωμα καὶ λόγῳ — κατορθοῦν.

CXII 13 (p. 156) ἀλλὰ τίς ἂν Θεστορίδης ἀνὴρ ὑψίλους καὶ μαντικὸς καὶ τὰ συμβησόμενα ἡμῖν τοῖς πλανωμένοις διασαφήσειεν, εἴτε εὐῖξει τὸ ἡμῶν ἐκ τῆς ἄγρας τρυβλίον, ἢ ἐξ ἀνάγκης τερψιδυμῶμεν; ἢ γοῦν καὶ τῇ λύπῃ στυγνοτέρως διάγοιμεν;: wohl εἴτε εὐ <εἴτε μὴ> εὐ <εἰ>ξει τὸ — τρυβλίον, ἢ ἐξ ἀνάγκης τερψιδυμῶμεν ἢ γοῦν — στυγνοτέρως διάγοιμεν;. Was Vizant. Vrem. vorgeschlagen wurde (εἴτε εὐῖξαιτο ἡμῶν) verstehe ich nicht; keineswegs handelt es sich um eine εὐχή („ἔτι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ πρόκειται περὶ εὐχῆς, δῆλον ἐξ αὐτοῦ τούτου καὶ ἐκ τῶν πρὸ τούτου χωρίων“), auch ist διάγωμεν nicht nötig (der Wechsel der Tempora ist fast eine Regel).

CXIII 7 (p. 157) ἐπλούτει γοῦν διτιῶς, ἐπεὶ οὕτως ἐβόα, τὸ τοῦ γράφαντος γνήσιον, ἐπεὶ ὅτι περὶ τοῖς τῆς ἡμετέρας ἀγάπης μέρεσιν ἀνθρωπολογεῖτο καὶ ὅτι τοιαύτην εἶχε τὴν τέχνην: Festa tilgte das zweite ἐπεὶ; viell. ist ἐπ(λούτ)ει zu lesen.

CXVII 15 (p. 164) οἱ δὲ κανόνες — ἐδέοντο καὶ ἄλλης εἰδοποιήσεως καὶ μᾶλλον οὐ τῇ φράσει καὶ τοῖς θεωρήμασιν, ἀλλὰ τῷ τοῦ μέλους ἑνθιμῷ· καλῶς δὲ μορφωθέντος ἀπάρτι καὶ ἀνθορμητῶς ἔλθωσιν: so die Hs richtig (sc. τοῦ ἑνθιμοῦ); Festa μορφωθέντες.

CXVIII 23 (p. 165) ὁπότεν δὲ ὁ — μητροπολίτης Σάρδεων ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐπανεῖλθε πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ τὴν πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἡμετέραν εὐφορίαν ζητήσῃ, οἷδ' ὅτι ἀξίως ἡμῶν καταμέμψεται: die Hs εὐφορείαν; l. ἐφορείαν.

CXXI 9 (p. 167) ὅταν δὲ σιγῇ συνοικήσαι <καὶ> ταπεινώσει (sc. βουληθῶ), αἰρωμαι ταῖς τῶν ἀκρατῶν ἵππων ὀρμαῖς, ἐπιθυμίας τε καὶ θυμοῦ, πρὸς ἐπάρσεις πολλὰς: die Ergänzung von καὶ ist unnötig, σιγῇ συνοικήσαι = σιγήσαι, dazu ταπεινώσει wie CXXX 18 σιωπῶ τῇ ταπεινώσει; l. αἰρωμαι.

CXXV 28 (175) οἱ δὲ πολλὰ τῷ λόγῳ θροήσαντες τῷ Ῥήνῳ προσπελάσαντες ποταμῷ, ὅτινα δὴ σε [schr. σοι] τοῦτον ὑποληπτέον, κάρτα ἐξαπελέγχονται· προσπελάσαντες γὰρ αὐτῷ τὰ μὴ γνήσια ἐποντίζοντο: so die Hs richtig (Papadopulos), Festa ἐποντίζοντο; s. Apostol. XIII 1b Ὁ Ῥήνος ἐλέγχει τὸν νόθον (Paroem. Gr. II 569, 10). Der Erwähnung wert ist eine Stelle von Nikephoros, worüber Festa nichts notiert: Append. III epist. XXVII 10 (p. 314) ἐπεὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς — τὰ πάντα διὰ τοῦ Λόγου γεγενῆσθαι παρὰ τοῦ Πατρὸς εἶπεν ἐφθήμεν τῷ πατρόθεν ἔχειν τὸν Λόγον καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ δημιουργεῖν καὶ μὴ ἀναρχον καθεστάναι δηλαδὴ καὶ ἀνάτιον· ἐς Κυνόσαργες δὴ μετὰ τῶν νόθων, κἄν εἴεν διογενεῖς, ἢ τῆς σῆς πολλῆς Ἀγιότητος κρείσιν πατρικῇ καὶ δεσποτικῇ τὸ φητὸν συνοδικῶς ἀποπέμπομε, τῆς ἀληθείας εἰδυῖα μὴ προλαμβάνειν ἀνθρώπου πρόσωπον. Πότερον, ἐπερωτῶμεν,

τὸ δόγμα κοινῶς τῶν ἀποβλήτων ἢ δι' ἡμᾶς; S. Greg. Cyprius Leid. II 56 (Paroem. Gr. II 76, 16) *Κυνόσαργες*: ὁ τόπος ἐν ᾧ οἱ νόθοι ἐξεκρίνονται. Übrigens bieten die Hss ἐς *Κυνόσαργες* δὲ, ganz richtig; die Apodosis zu *ἐπεὶ* — *ἐφθήμεν* und ἐς *Κυνόσαργες* δὲ — *ἀποπέμπομε* fängt erst mit *πότερον* an: *ἐπεὶ* — *ἐφθήμεν* τῷ — *ἀναίτιον*, ἐς *Κυνόσαργες* δὲ — *ἀποπέμπομε* — *πρόσωπον*, *πότερον*, *ἐπερωτῶμεν*, τὸ δόγμα etc. — In dem Briefe von Theodoros bietet die Hs οἱ πολλῶν δε, also οἱ πολλοὺς δὲ — *θροήσαντες* — *προσπελάσαντες* — *ἐξαπελέγχονται* (οἱ δὲ πολλοὺς — *θροήσαντες* Papadopoulos).

CXL 10 (p. 197) *γράφε τοίνυν, μὴ κατοκνήση*: l. *κατοκνήης* mit der Hs; CLIII 10 *μήτε ἀμελήης μήτε — κοπιᾶς*, CXCVIII 28 *μὴ παραβλέπης*.

CL 6 (p. 214) *μετὰ μικρὸν ταῖς συνεχέσιν ἀγγελίαις αἷς τὸ τῆς σῆς ὑγείας ἐντελὲς βεβαιωθεῖς, ἡδυνθεῖς ἕσω*: l. *βεβαιωθήσομαι* (*ἀγγελίαις*, αἷς — *βεβαιωθήσομαι*); oder *ἀγγελίαις σαῖς* — *βεβαιωθεῖς*?

CLI 5 (p. 215) *τὰ δ' ἄλλα ὅσα μὲν σά, γίνωσκε καλὰ εἶναι, εὐχομαι, ὅσα δ' ἐμά, ἐν τῷ σὲ ἔχειν καλῶς ὡς ποθῶ*: l. *ὅσα μὲν σά, γίνωσκε, καλὰ εἶναι εὐχομαι* etc.

CLIII 4 (p. 216) *ἀλλ' εἶπερ καὶ περὶ τὸ στέρον ἦφατό μού τις, τάχα ἂν συνεχεῖς εὖρε παλμούς· ἄλλος δέ γε εἰ τὸν νοῦν ἡδυνήθη θεάσασθαι, οἶμαι τοῦτον αἰχμάλωτον· εἰ δὲ καὶ σὺν σοὶ τὰς πορείας ποιοῦντα καὶ ὄλον πρὸς σὲ δλικῶς διαβαίνοντα καὶ δε τὴν καρδίαν ἐρευνήσειν ἡδύνατο, εὖρεν ἂν καὶ οὗτος τὰ ὅμοια*: zweifellos ἄλλος δέ γε εἰ τὸν νοῦν ἡδυνήθη θεάσασθαι, οἶμαι, τοῦτον αἰχμάλωτον εἶδε καὶ — *διαβαίνοντα*: καὶ δε τὴν καρδίαν ἐρευνήσειν ἡδύνατο, etc.

CLXVI 8 (p. 222) *μὴ κοπία*: l. mit der Hs *κοπιᾶς*; s. oben CXL.

CLXXVII 11 (p. 229) *ἐξ οὗ καὶ ταχέως πεποιθῶς τὴν σὴν ἔνωσιν εὐεργετηθῆναι ῥῶσει ψυχῆς καὶ νοός τε καὶ σώματος. Τὸ δὲ κυνηγεῖν σε κόπου τοῦ τυχόντος ἐκτός, ὡς εἰκός, ἐπευφραίνομαι*: l. *σώματος*, τὸ δὲ *κυνηγεῖν* etc.

CLXXIX 19 (p. 230) *διὰ τῶν ἐκατέρων, νίκης τε καὶ φιλίας, παρ' ἡμῶν τὴν ἀληθῆ φιλίαν ἔσχες ἀριστοκράτιστον· ἀγάλλου τοίνυν ταύτῃ ἐπευφρανῶν· οὐ γὰρ ἡμέτερόν τι νομίζεται ταύτης ἐκτός, <ἐκτός> σοῦ, ἀγαθόν*: l. *νίκους* (cf. 3 τὸ *νίκος*, 13 *συνῆξας* ἁμοῦ *νικός* τε καὶ *φιλίαν*); ich habe ἐκτός ergänzt (CXCIV 14 ἐκτός σοῦ οὐδὲν ἡδὺ καθέστηκεν εἰς ἐμὲ).

CLXXXI 13 (p. 232) *ἀγαλλιασόμεθα — ὡς φασφόρος τρέχων ἐκ τροπικοῦ λύπης χειμερινῆς πρὸς θερινῆς ἀγαλλιάσεως τροπικόν*: die Hs *θερισμοῦ*, also *θερι(νῆ)ς μου*. — 25 *σημειῶσει τίθει τοὺς λόγους αὐτούς· καὶ εἰ μὲν εὐχὰς ὑπολάβης αὐτούς, στέργομεν· εἰ δ' ὁμφὰς ἱερὰς καὶ μυστήρια Κυριακὰ μετ' αἰδοῦς, οὐκ ἀναβαλλόμεθα*.

εἶτ' αὐθις προμαντεύσεις ἐξ ἐννοιῶν ἀγαθῶν συμβαινουσῶν ἀρετῇ, ἃ λέγεις ἡμεῖς δὴ οὐκ ἂν ποτε εἴπωμεν, καὶ ὡς ἂν διακρινῆς συνελῶν εἴπω φιλήσομεν: die Hs δὲ (st. δὴ); 1. εἶ τ' αὐθις προμαντεύσεις ἐξ ἐννοιῶν — ἀρετῇ (ἃ λέγεις, ἡμεῖς δὲ οὐκ ἂν ποτε εἴπωμεν), καὶ ὡς ἂν διακρίνης (συνελῶν εἴπω) φιλήσομεν.

CXCV 9 (p. 241) κατὰ τὴν πάλαι περιστερὰν τὰ μετὰφρανα τῆς ἐλπίδος χρυσώσομεν καὶ πρὸς τὴν νοητὸν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, τὴν προσευχὴν δηλαδὴ τῆς ἐλπίδος, τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν δι' εὐαρεστήσεως τῆς πρὸς τὸν νοητὸν Νῶε, Θεόν, ὡς κάρφος ἐλαίας ἀντιπροσφέρωμεν· ἀρίστου γὰρ ὄντος καὶ μερικῆς εὐωχίας, ἐπειδὴ [γὰρ] ἐκτός σου οὐθὲν ἠδὺ καθέστημεν εἰς ἐμέ, ἄγγελος ἐπέστη χαρᾶς καὶ θείαν ἐπιστολὴν — πρὸς ἡμᾶς διεκόμισεν: γὰρ war nicht zu tilgen, ähnlich z. B. CXCV 2 ἐπεὶ mit gleich darauf folgendem γὰρ; 1. πρὸς τὴν νοητὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ τὴν προσευχὴν, δηλαδὴ τῆς ἐλπίδος τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν, δι' εὐαρεστήσεως etc.

CXCVIII 16 (p. 244) ἀλλ', ὅπερ <εἶπον>, ὡς ἐκείνους τὸ ἀναγκαῖον τὴν διάξενξιν ἔφερον ἂν —, οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν τὸ ἀναγκαῖον, πάλιν εἴπω, τὴν ἀναγκαῖαν διάστασιν — ἐπήγαγεν: ich ergänzte εἶπον (cf. 8).

CXCIX 8 (p. 244) τί τὸ διὰ τῶν χυδαίων ἢ τοῦ χυδαίου σωτηρίαν καὶ φυλακὴν ἀπολωλεκέναι τὸν λόγον κατὰ τοῦ λόγου; καὶ τοῦτο λόγος, οἶμαι, ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἡμῶν καταμύπηται: 1. ἀπολωλεκέναι τὸν λόγον καὶ τὰ τοῦ λόγου; etc. — 16 (p. 245) ἀντηλλαξάμεθα γὰρ τῶν καλλίστων τὰ χεῖριστα καὶ δεδώκαμεν λόγον καὶ ὠνησάμεθα τὸν χρυσόν, τὸ ἐλευθέριον τῆς ψυχῆς εἰς δούλωσιν ὕλης προσεφαρμόσαντες, καὶ γέγονεν ἡ τιμῆς ἀφορμὴ ἀφορμίας διὰ τὸ ἄλογον πρόξενος. Τίς ταῦτα πρὸς τὰς βίβλους, ἔρεις, τίς ἐξαγγελεῖ τὰς ὑπομνήσεις; 1. ἀτιμίας st. ἀφορμίας und ἔρει (πρὸς τὰς βίβλους ἔρει, τίς etc.). — 28 δεσμοῦσιν οἱ κάπηλοι (οὐστυνας δὲ τούτους ὑποληπτέον) τὸ νοερόν: 1. δὴ. — 30 ἐκπερατώσεις τῶν αὐτοῖς βουλευτῶν: die Hs ἂν = αὐτῶν, was auch möglich ist. — 53 (p. 246) πρὸς σὲ τὴν ἡμῶν ῥῶσιν καὶ πεποίθησιν τῆς ἀγάπης μετὰ ἀξιωματῶν τηλεφανῶν ἐπιδέξασθαι δυσώπει σὺν ἡμῖν λιταζόμενος τὸ θεῖον: 1. ἐπιδέξασθαι.

CC 1 (p. 246) πᾶν ὃ τι πράττει βροτός, εἰ πρὸς ἐπιστήμην ἀναχθῆ πρὸς τινος, θήλειαν ἀπολάβῃ τὴν κλήσιν. Τῷ γοῦν ἐρωτιῶντι καὶ στρατηγῶντι πρὸς ἐπιστήμας ἐξισαζόμενα τὰ πραττόμενα θήλεια ἂν εὐρεθῶσι κατὰ τὴν σημασίαν. Ὁ τοίνυν στρατηγῶν τῷ πρὸς ἐρωτας βλέποντι ἐρωτικῶς μάχεται, ὁ δ' αὖ ἐρωτικῶς διακείμενος ἐκστρατεύει κατὰ τοῦ στρατηγούντος <στρατηγικῶς>, ἐπειδὴπερ πρὸς ἐρωτας ἐκεῖνος οὐκ ἐνορᾷ, καὶ τῇ καταλλήλῳ τε καὶ ἐξ ἴσου στρατηγία καὶ

ἔρωτοληψία ἀντιμάχονται τὰ ἐπόμενα· κατ' ἀμφοῖν γὰρ τὸ δι' ὃ ἡ στρατηγία καὶ ἡ ἐξ ἧς. *Εἰ γοῦν* etc.: ich ergänzte στρατηγικῶς; I. ἡ στρατηγία καὶ ἡ ἐξ ἧς (sc. κόρης) <ἔρωτοληψία>. *Εἰ γοῦν* etc. — 14 (p. 247) μὴ δ' αὖ κατεκαιρέσθω τῆς θατέρου ἢ θάτερος: I. ἡ θατέρου. — 21 τοὺς βαρβάρους — περιάξω περιδιεδεμένους — οὔστινας δὲ τούτους ὑποληπτέον, εἴτε δεσπότας εἴτε καὶ ἀποστάτας: die Hs δεῖ, I. δῆ.

CCI 7 (p. 248) καὶ σὲ ἐρρωμένον ἐρρωμένου νίκης ἐντελεχεία θαρροῦμεν ἀξιῶσαι ἡμᾶς κατιδεῖν: I. ἐρρωμένους (mit ἡμᾶς zu verbinden).

CCII 10 (p. 248) ἐκεῖθεν γὰρ οὐκ ἐκφυσίς βοτανῶν, ὅτι τὸ ἐπιλάμπον ἀνάδεκτον· ἐνθὲνδε οὐ νοημάτων ἐπιβολαί, ὅτι τὸ Βουλγαρικὸν ἡμᾶς [διὰ τῆς δειλίας] ὀλοσχερῶς κατεξήρανεν. Ὅθεν τί λέξω πρὶν παθόντες τῶν ἀρκτικῶν παθήσεις τῇ αἰσχυρότητι τῶν βαρβαρισμῶν, νῦν δὲ ταῖς ἐκκαύσεσι καὶ ταῖς ἐκπυρώσεσι τῆς ἐπιρροεύσης κατοίνου ὕλης τῷ ἔθνει ἐξικμασθέντες; ξηροὶ διττῶς ἐγγερόνιμεν καὶ ψυχρότητι καὶ θερμοτήτι, τοῖς ἐναντίοις παθαίνόμενοι τὸ ὁμότροπον: Festa „verba διὰ τῆς δειλίας valde incerta“; ich schlage διὰ τῆς βαρβαρότητος vor (cf. 1 ταῖς Βουλγαρικαῖς κατεψυχράνθημεν βαρβαρότησιν, 26 καῦσις ἡλιακὴ καὶ βαρβαρότης Βουλγαρικῆ); Interrogationszeichen nach ἐξικμασθέντες ist zu tilgen und nach λέξω zu setzen. — 39 (p. 249) τὰς λώπους ῥίπτουσι: I. τοὺς oder λώπας. — 45 [βουλευόμεθα] τῇ φλογὶ τὴν ἄστεκτον ἐμβαλεῖν καὶ πυρκαϊὰν ἀνάψαι τοῖς κτήνεσι: viell. [βουλευόμεθα] τῇ φλογὶ τὴν <φλόγα τὴν> ἄστεκτον. — 57 ῥιπτόντων τοὺς διστούς, τὰς ἀσπίδας βαλόντων κάτωθεν: I. βαλλόντων.

CCIV 84 (p. 253) ποῦ γὰρ ἄρχων ὁ ἀγωνισάμενος μετὰ τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τελευ[τὴν ἢ ὃ] δοῦλος ὑπηρετήσας ἢ τοῦ αἵματος ὁ συναποθνήσκων;: ich habe ἢ ὁ mitergänzt. — 109 (p. 254) τίς δίκαιος κατὰ δύσιν ὡς ἄδικος ὁ Τορνίκης; τίς ἀνδρῶν ἐν τοῖς πολέμοις ὡς αὐτὸς καὶ ψοφοδεής; τίς τὸ φρόνημα σταθηρὸς ὡς αὐτὸς εὐηθέστατος;: viell. τίς ἀνδρῶν <ἀνδρεῖος> ἐν τοῖς πολέμοις ὡς αὐτὸς <δειλὸς> καὶ ψοφοδεής;

CCV 18 (p. 256) διὸ γεωμετρικώτερον τὰς ἀποδείξεις σοι ποιησάμενος ταῦτά σοι <εἶπον, σὺ> δὲ ὡς λήμματα τὰ δεδερμένα [λελεγμένα?] παραλαβὼν κυβικὸν ἀνάστησον τὸ θεώρημα, ἐπεὶ τοί γε ἐδραιότατον καὶ στερεώτατον [καίπερ] ἐστὶ τοῦτο: so wird man wohl die Lücke in der Hs zu ergänzen haben; st. καίπερ setze ich πάντων ein.

CCVI 9 (p. 257) τοῦτο δέ γε τί ἐστὶν ἄλλο ἢ γε κοινότης, ἢ γε καὶ οὐσιότης, ἢ γ' εὐκλεια, ἢ γε καὶ ἐξίς [πρεισμονῆς], ἢ γε καὶ

ὁμοφυχία, ἢ γε πᾶν ὃ τι ἐνωτικὸν καὶ συνδευτικὸν καὶ εἴ τι ἄλλο φιλοσόφως συνδέει etc.: Festa: „πεισμονῆς scripsi: verbum evanuit in codice, sed olim πεισμός mihi videbar legere“; viell. δεσμός. — 13 ἔστωσαν ἄρα τὰ μὲν ἡμῶν ἐν ἡμῖν, τὰ δὲ τῶν ἀλλοτρίων κατὰ ἐν ἡμῖν, [ἵνα τὰ] τοῖς ἀλλοτρίοις καὶ ἡμῖν ἀγαθὰ τε καὶ ἀσχηστά τὰ μὲν δραπετεύσωσι τὰ δὲ συνεισέλθωσιν: ich habe τὰ miteingesetzt.

CCVII 2 (p. 258) ποθεῖς δέ, ὧ τέκνον Μουζάλων, ὅπερ ἐν δέλτοισι κατέχεις καρδιακάις· καὶ τί ἄρα τοῦτο; ἐκείνο δὲ ἐστὶν ὅπερ πνεῖς ὡς ζωήν: ποθεῖς? (cf. 10 ἤνπερ σὺ ποθεῖς ὡς πνοήν). — 23 (p. 259) τῷ — τῶν ἐξαιρέτων ἐξαιρέτω καὶ τῷ διόλου τοῖς ἐμοῖς ὄλοις ὀλικῶς ὀλικῶν ἀλλ[ηθεστάτως] φωνῶ: l. ἀλλ[ηθεστάτῳ], von welchem Superl. ὀλικῶν abhängt; ἀληθεστάτῳ verlangt übrigens auch der Artikel τῷ vor διόλου.

CCIX 32 (p. 261) γέγραφα, ἵνα τῇ ἐκ τῶν καρνευμάτων καὶ τῶν τροφῶν ἡδονῇ τὴν λογικὴν ταύτην μίξις καὶ ἐπιστημονικὴν πρὸς τὴν κατανόησιν ἀνέλθῃς τοῦ ἐπουρανίου ἐκείνου ἄρτου: l. μίξιας; oder ἐπιστημονικὴν <καὶ> πρὸς etc.?

CCXIII 6 (p. 264) τῷ τελείῳ τοῦ ἀριθμοῦ τὴν τελικότητα τῆς ἡμῶν ἀγάπης δεικνύντες αὐτῷ καὶ — τῷ διαφόρῳ τῷ τῶν χρημάτων τὸ ἀειθαλές καὶ ποικίλον τῆς τηλικῆς ἡμῶν ἰσοφυχίας καὶ εὐζωίας καὶ παντοίας ἐν πᾶσι διὰ τὸ κοινὸν τῆς ἐξάδος τῷ τελείῳ καὶ τῆς δεκάδος. Ἄρ' οὖν ἐν ἀριθμῷ, ἐν χρώματι, ἐν ὑφάσματι τριττὴν ἐξάδα τῇ ἡμῶν μονάδι τῆς ἀγάπης πεπόμφαμεν: l. χρωμάτων und ἐν πᾶσι δὴ α<ὐ>τὸ <τὸ> κοινὸν (oder ἐν πᾶσι δὴ τὸ κοινὸν?).

CCXVI 18 (p. 269) τοίνυν οὖν καὶ ἡμεῖς — ἀπαριθμούμενοι σὺν ἐμοὶ κατὰ πολλαπλασιασμὸν κυκλοειδῆ καὶ σφαιροειδῆ, καὶ ἀποκαταστατικὴν ἐν ἐμοὶ τὴν ἐπανάληψιν ἔχετε: l. ὑμεῖς, tilge das Komma nach σφαιροειδῆ und setze nach πολλαπλασιασμὸν (cf. 10—12). — 45 πρὸς τὸ Ἀχλαδερόν κατουνεύσαντες, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀχλαπιδοκουβαλοῦντες ἀλλ' ὡς πρὸς μαυρομματούσας βλέποντες: Festa, der κατανεύσαντες schrieb, bemerkt: „cetera non intellego“; ἀχλαπιδοκουβαλοῦντες = κουβαλοῦντες ἀχλάπιδα, μαυρομματούσας = μαῦρα ὕματα sc. ἐχούσας. Was Ἀχλαδερόν betrifft, cf. Ἀχλαδερῆ — Ἀχερδάης in meinen Unedierten Inschriften von Mytilene (Leipzig 1900) S. 24.

CCXVII 14 (p. 272) ἐωράκειν γὰρ ἐγὼ τοὺς νέους νυνί, οὓς ἐκ τῆς ἐμῆς τεθείσης σχολῆς ἐν τῇ Νικαέων ἢ <ξυνωρῆς ἢ oder δυὰς ἢ> νικοποιός μου ἐβλάστησε καὶ ἡγαλλιασάμην: l. οἷς; das Ergänzte verlangt der Sinn (Festa Ind. p. 378 „ἢ νικοποιός μου sc. Mater Dei?“), die ξυνωρῆς (oder δυὰς) νικοποιός ist Συναχηρεῖμ Μιχαήλ und Ἀνδρόνικος Φραγγόπουλος (die Adressaten), Lehrer, jener der Rhetorik,

dieser der Poetik. — 88 (p. 274) τὴν τῆς βασιλικῆς διαίτης ἐκτελεῖ ὑπῆρεσιν βουλούμεθα: die Hs ὑπῆρ^ε = ὑπηρεσίαν?

Append. I 47 (p. 280) πρὸς τοὺς ἰδίους πρὶν ὄρους Σπάρτη καὶ Δόρατι τὴν — γῆν <ἀφωρι>σάμην: σπά<θη ᾠ>ρι καὶ δόρατι? (σπάθη und δόρατι auch Papadopulos).

Append. III epist. II 18 (p. 293) ὅποι δὲ τὸ πρόσλημμα τὸ Κυριακὸν ἐγνωκῶς συνανηφοῖς καὶ αὐτὸς ὁ προσεילהφας ταπεινὸν, καὶ μέλος κρίνει τὸ τιμιώτατον· διὰ τοῦτο θαυμαστός εἶ: I. ταπεινὸν καὶ μέλος κρίνεις τὸ τιμιώτατον, διὰ τοῦτο etc.

Epist. III 1 (p. 294) ὁ μὲν καιρὸς ἀπαιτεῖ τὸ ἥσυχον προσεῖναι τοῖς κατ' ἐμὲ καὶ οἷς ἐπήγγεται διὰ βίου τοῦτο φέρειν παντός, τὸ δὲ τῆς σῆς θεοειδεστάτης ψυχῆς ἐλκυστικώτατον εἰς προσκύνησίν τε καὶ προσομίλησιν ἥσυχάζειν πείθει τὴν δύναμιν τοῦ καιροῦ· καὶ πρὸς ἄλλους μὲν τὸν νόμον τηρεῖσθαι διακελεύεται παρ' ἡμῶν, πρὸς αὐτὸ δὲ τὰ ὑπὲρ νόμον δεικνύει ὡς ὑπερέχων τῶν ἄλλων καὶ ὑπὲρ ἅπαντας: I. ὑπερέχων (vielmehr erwartete man πρὸς αὐτόν, sc. den Adressaten, und ὑπερέχοντα).

Epist. IV 17 (p. 295) ἐκείνον γὰρ ἐμιμήσω, καθόσον ἐξόν, τὸν ἐξ ὕψους τῶν οὐρανῶν εἰς δοῦλον κατελθόντα μικρόν· ἢ πληθὺς τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων τοῦτο τὸ δεσποτικὸν ἔργον ὑπερεθαύμασε, τὴν πρὸς τὸν εὐτελέστατον δοῦλον τσαύτην ἀγάπησιν, τὴν τσαύτην δι' αὐτῶν συγκατάβασιν: I. δι' αὐτόν συγκατάβασιν.

Epist. XXVI 30 (p. 313) οὐκ ἂν εἶποι τις καίτοι τῶν μῆπω κατελιγμένων μὴ δεδυννημένων γεγενῆσθαι βουλομένου Θεοῦ: ich lese τις καί τι — μὴ δεδυννημένον (dies mit Festa).

Epist. XXVII 1 (p. 314) τοῦ θεόπτου Μωσέως — τὸ παράγγελμα, μᾶλλον δὲ τοῦ ἐκείνου ἄγοντός τε καὶ σοφίζοντος πνεύματος ἐκεῖθεν <τε> τὰς τῶν ἀγνωσμένων διασαφήσεις, ὅθεν αἱ τῆς ὑποστάσεως ἀρχαί, θεσπίζοντος: ich ergänzte τε. — 72 (p. 316) μήτε τοῦ Πατρὸς ὕψειν τῆς ἀξίας ὑφισταμένου τῷ λέγεσθαι τὰ πάντα ποιεῖν διὰ τοῦ λόγον αὐτοῦ καὶ Γιοῦ; πῶς γὰρ μήτε τοῦ μονογενοῦς ἐντεῦθεν ἐλαττουμένου: I. Γιοῦ (πῶς γὰρ); μήτε etc.

Epist. XXXII 19 (p. 321) ἀετιδέσι τοῖς ὠκυπτέροις καὶ πετοῦσι πρὸς οὐρανόν: Bury (Byz. Z. VI 582) hat in der Hs richtig ὕπιπετοῦσι (Festa πατοῦσι) gelesen (und ἀετιδεῦσι verbessert) = Festa Addenda p. XI; die Vermutung πετῶσι (Papadopulos) ist also überflüssig.

B. — Korrupt sind die Stellen: XIII 3 p. 17 (ὅτι δὲ — μὴ δυνάμενος; man erwartet δύναται, doch cf. CXCIX 4—5 ὅτι — ἐκλαμβάνοντες st. ὅτι — ἐκλαμβάνομεν), XLIV 18 p. 56, LXIII 2—3 p. 92, LXXXVII 37 p. 104, LXXXVII 60 p. 115, CIX 16 p. 151 etc. etc. — Eine sichere

Heilung vermag ich gegenwärtig an diesen Verderbnissen nicht anzuwenden; in manchen Fällen wird man vielleicht mit Textlücken in den betreffenden Hss zu thun haben; auch die Vermutung, Festa könne sich in der Entzifferung mancher Lesarten geirrt haben, bleibt natürlich nicht ausgeschlossen. — Verkehrt ist die Interpunktion auch an vielen anderen Stellen; ich begnüge mich zu erwähnen: V 16 p. 8 (*αὐτούς·* st. *αὐτούς*), VI 42 p. 10 (*παράπτωμα·* st. *παράπτωμα*), VIII 5 p. 11 (*καλλίστης, σῆς* st. *καλλίστης σῆς*), XVII 3 p. 22 (*ἠὺφράνθημεν·* st. *ἠὺφράνθημεν*), XLV 68 p. 62 (*δοκιμάζουσι·* st. *δοκιμάζουσι*), CXI 36 p. 120 (*ὑπακοῆ·* st. *ὑπακοῆ*); XCIX 60 p. 135 (*σύναξον, εἰς*), CXXIII 32 p. 173 (*εἰ δ' οὖν, οἱ ταύτης φρόνιμοι, εἴπερ οὐ προσαρμόσουσιν ὡς ἀνάξιον ταύτη αὐτόν· ἀλλ' οὖν καὶ οὕτως ὑπηρετήσω ταύτη* st. *εἰ δ' οὖν οἱ ταύτης φρόνιμοι, εἴπερ* [Wiederholung von *εἰ δ' οὖν*] — *αὐτόν, ἀλλ' οὖν* etc.), CCXVI 15 p. 269 (*ἀρχήν·* st. *ἀρχήν*), Append. III epist. XXVII 75 p. 316 (*ὀνομάζεσθαι;* st. *ὀνομάζεσθαι*) und 78 (*εἰσιν·* st. *εἰσιν*), etc. etc. Leicht läßt sich der Eindruck gewinnen, der Herausgeber habe sich allzu sehr an der handschriftlichen Überlieferung festgehalten; die Interpunktion aber der byzantinischen Kopisten ist keine Interpunktion.

C. — Aus vielen Gründen überflüssig scheinen mir die vom Herausgeber an folgenden Stellen entweder faktisch angewandten oder auch bloß vorgeschlagenen Änderungen: XX 16 p. 26, XXVI 5 p. 36, XXVII 28 p. 37 (*τοῦ φοινικοῦ τῆς ἀμαρτίας καθαριεύσας, Festa φοινικοῦ;* LV. 41 *ἐκ τοῦ φοινικοῦ τῆς ἀμαθίας χρωματισμοῦ εἰς ἐρίον μεταβληθεῖς — καθαρότητα*), XXXII 28 p. 42, XXXV 5 p. 43, XXXVI 34 p. 45, XXXIX 21 p. 50, XLIV 11 p. 56 und 39 p. 57 = Addenda p. 100, LXXVIII 6 p. 105 und 16, CXI 21 p. 120 (*πυρινολαξεύτους πλάκας, Festa πυριλαξεύτους;* das Kompositum ist echt Theodorisch, keineswegs seltsamer als viele Monstra des kaiserlichen Geistes), XCIV 9 p. 126 (*ἀριῶσαι, Festa „immo ἀριῶσαι“*, im Index p. 345 *ἀριοῦν*), CIX 96 und 114 p. 153 (*διδόαμεν, Festa δίδομεν;* zurückgezogen im Indiculus p. 414), CXIII 21 p. 57 (zurück in den Addenda), CXVI 25 p. 163, CXX 3 p. 167 (*κεκατήρηγα, Festa κατήρηγα;* cf. CCIV 68 *κεκατηρητήκειμεν*), CXXII 14 p. 171, CXXV 60 p. 176, CL 7 p. 214 (memoriae lapsus in Zitaten sind nicht selten), CXXXII 6 p. 186, CLIII 1 p. 216, CLXI 1 p. 220 (wieder *δίδομεν* st. *διδόαμεν* der Hs), CLXIX 2 p. 223, CLXXIII 28 p. 226 (*εἰ δὲ ἐξετάσεις, ἐρήσεις ἂν ἐν πᾶσι ταῦτα, Festa ἐρήσεις οὖν ἐν πᾶσι;* Fut. mit *ἂν* ist keine Seltenheit auch bei Theodoros, höchstens könnte man an *ἐρήσεως* denken), CLXXV 7 und 10 p. 228 (*αἰτῶ σοι, Festa αἰτῶ σε;* VIII 22 *πάντα σοι ὄντως αἰτῶ* und ähnlich oft), CCV 2 p. 255, CCXIII 18 p. 265

(ἀστέιασμα, Festa ἀστέισμα), CCXV 5 p. 267, CCXVII 40 p. 272, Append. III epist. XVII 23 p. 306, XXVI 1 p. 312 (εἰ περωτὸς ἦν [d. h. εἰ περωτὸς ἠδυνάμην εἶναι], ἤθελον τοῦτο νῦν εἰπερ ποτέ; Festa Add. „l. εἰ περωτὸς ἦν. (sc. εἰ = εἶθε)“; ich glaube nicht), XXXII 50 p. 322, XXXIII 53 p. 327 (αἰκισται st. οἰκισται) und 81 p. 328, Append. IV 53 und 60 (τελματίαι, Festa τελματιαίοι; cf. τολμητίας, τραυματίας, χασματίας u. dgl.) p. 332.

D. — Was des Kaisers sprachliche Einkleidung seiner eben nicht sehr klaren Gedanken und die Benutzung des reichen Wortschatzes (darüber ein anderes Mal) betrifft, so sehen wir uns eine Erscheinung entgegen-treten, welche auf dem ganzen Gebiete der byzantinischen Litteratur zweifellos einzig und allein dasteht. Am eigentümlichsten ist bei Theodoros die Syntax, ein wahres litterarisches Unikum seine collocatio verborum; sie hängt offenbar mit dem ganzen Charakter des Mannes eng zusammen, und „auf seinen Charakter . . ist . . starkem Einfluss . . sein körperlicher Zustand . . geblieben“ (Heisenberg a. a. O. p. 213). Zwar ist es recht interessant, die häufig, oft auch hübsch, erhobenen Klagen des Kaisers über seine Krankheit (Epilepsie) zu lesen und die Verspottungen der kaiserlichen Ärzte in ihrer Reihe zu verfolgen (ein Arzt soll ἄριστος βοροτολογός epist. XX 32, alle zusammen ἀνόητοι βοροτολογοί ep. XLV 65 sein); nicht minder interessant ist es aber, die Ungeschicktheit in der Äußerung der Gedanken von dem Autor selbst zu erfahren: τὰ δὲ ἐν συντάξει δυσεύτακτα, εἰ καὶ ὡς ἄτακτα φανῶσι, θαύμασόν heisst es in einem Briefe (LVI) an Georgios Akropolites, und gleich darauf wird uns der zerreißende Wortschnörkel aufgetischt: τῷ τοί γε καὶ τὸ τοῦ ἐνεργοῦντος (sc. βοροτοῦ) ὅτι ἔργον βλέπων (der Gott) σταθῆρὸν συναρῆγει ὁ Ἴσχυρὸς ὡς πλάστῃς τῷ πλάσματι (!). Das Labyrinth löst sich folgendermassen auf: τῷ τοί γε καὶ βλέπων ὅτι τὸ τοῦ ἐνεργοῦντος ἔργον σταθῆρὸν (sc. ἐστὶ) συναρῆγει ὁ Ἴσχυρὸς etc., oder auch: τῷ τοί γε καὶ βλέπων τὸ ὅτι σταθῆρὸν (= τὸ σταθῆρότατον) ἔργον τοῦ ἐνεργοῦντος συναρῆγει ὁ Ἴσχυρὸς etc.: wie es dem Kaiser beliebig gewesen, dies wüßte uns er allein zu sagen. Zwar hat Festa schlechtweg an ἄτε (st. ὅτι) oder an βλέπει (st. βλέπων) gedacht; mit wie viel Recht, davon legen ein unstreitbares Zeugnis zahlreiche Stellen ab, von denen ich unten eine kleine Auslese vorstelle: Theodoros selbst gesteht zu, ἄχαρις ταῖς γραφαῖς, ἀνεπιτήδειος τοῖς νοήμασι zu sein, CXXI 1 p. 67.

III 19 p. 7 διὰ τῶν σῶν πρακτικῶν ἀρετῶν τε καὶ ἡθικῶν.

VII 5 p. 10 ἢ ἡμετέρα βραδντέρα ὑπόσχεσις γέγονεν.

VIII 30 p. 12 τραφήτῳσαν γοῦν οἱ ἐκπνέοντες αὐτοῖς (sc. τοῖς

κριθῆς μεδίμνους) τῷ λιμῷ ἵπποι (αὐτοῖς mit τραφήτωσαν, τῷ λιμῷ mit ἐκπνέοντες!).

XL 31 p. 52 τὸ κατὰ πᾶσαν σφαιρικὸν ἐπιτηδειότητα (= τὸ κατὰ π. ἐπιτ. σφ.).

LXV 6 p. 94 εἰς ὃν καὶ ἐξ οὗ ἠντιλησε μὲν πολλὰ καθαρότητος νάματα τεθάρρηκε δὲ λλαν εἰκότως!

LXXXIII 21 p. 110 ἐλακτικὴν τινα προπέμφας καὶ ἀνιμησάμενος ἡμᾶς πρὸς τὴν αὐτοῦ ἵπαντην αὐτοῦ δύναμιν (αὐτοῦ δύναμιν mit ἐλακτικὴν τινα προπέμφας!).

XCIX 52 p. 135 μηδὲ τῇ τῶν ἀντιπάλων παραχωρήσης, ὦ πάτερ, ψυχὴν τοῦ ὄντως ἀνθρώπου συνελύσει τοῦ σοῦ υἱοῦ λυπήσαι τι = μηδὲ τῇ τῶν ἀντιπάλων συνελύσει παραχωρήσης, ὦ πάτερ, ψυχὴν τοῦ ὄντως ἀνθρώπου, τοῦ σοῦ υἱοῦ, λυπήσαι τι.

CXXI 11 p. 168 μὴ καθὸ φιλόσοφον γινώσκοντα ἐμαυτὸν = καθὸ γινώσκοντα ἐμαυτὸν μὴ φ.

CXLIII 31 p. 203 τοὺς τῆς Ἐκκλησίας γοργούς τε κλύζοντας ὑμᾶς ὀφθαλμοὺς τὴν ἀληθινὴν φαῦσιν ἐνοπτρισθῆναι αἰτῶ.

Offenbar hat man es nicht mehr mit einer einfachen „collocatio verborum artificiosior“ zu thun, und ich muſs bedauern, daſs der Herausgeber der in den Hss überlieferten Wortstellung sehr oft zu Leib gegangen ist, gewiſs nicht in der Absicht des seltsamen Autors.

XVI 4 p. 22 εὐχὴν δωρεῖται τὸ ὁμοφυνὲς τούτου τῷ συμφνεῖ (Festa τῷ τούτου συμφνεῖ).

XXV 10 p. 34 ἐκ τῆς τῶν πάντων ἔχειν περιουσίας ἐφεσιν εἰσφορᾶς (περιουσίας ἔχειν).¹⁾

XXXIX 69 p. 51 τὸ πρὸς τοὺς ἀσάρκους δαίμονας, νίκης ἡχώ, ἐννάλιον (ἐννάλιον, νίκης ἡχώ).

LXXIII 3 p. 100 προσάγει καὶ γὰρ τὰ τῆς ἡδῆ ἐκφράσεως (ἡδῆ τὰ τῆς ἐκφρ.).

LXXXIV 10 p. 111 τῶν συστησάντων κύκλων αὐτὸν λυθέντων (αὐτὸν κύκλων).

LXXXVII 15 p. 113 εἰ ἄρα τὸ πρῶτον ἀτάκτως τάττει, καὶ σφάλονται τὰ δεύτερα (σφάλονται καὶ τὰ δεύτερα).

XC 39 p. 118 κατὰ σχέσιν εἰλικρινουῶς ἀγάπης ὅλως τῆς πρὸς αὐτὸν (εἰλ. ὅλως ἀγάπης).

ÇXI 23 p. 120 εἰ καὶ φυσικῶς δὲ (εἰ δὲ καὶ φ.).

XCH 39 p. 123 ὅταν δὲ ὡς (ὡς δὲ ὅταν).

CVI 22 p. 146 ὅτι εἰς συνάντησιν τῆς Ἀγιοσύνης σου ἐξειπόντες πορεύονται (πορ. ἐξ.).

1) Eingeklammert habe ich überall die Metathesen des Herausgebers.

CXIII 20 p. 158 *κᾶν καὶ τὸ ἐμὸν ἀνάξιον αὐτῶν ὑπάρχη κατα-
τροφᾶν ἀφιλόσοφον (ἐμὸν ἀφιλόσοφον und κατατροφᾶν ἀνάξιον).*

CXXI 41 p. 168 *εἰσάγει ὑμᾶς εἰς τὴν περιφανῆ ταύτην ἐστίαν ἢ
οὐ, ἥσπερ ἐμὲ ἀποκρούεται (ἐστίαν, ἥσπερ ἐμὲ ἀποκρούεται, ἢ οὐ) und
49 p. 169 ἀρίστῳ πλουσίῳ κατατροφᾶτε; οἶμαι δὴ πάντως, ἢ μᾶλλον
πολυτελεῶς εὐχομαι (ἢ μᾶλλον εὐχομαι πολ.).*

CLXXIII 24 p. 226 *καὶ ἡ ἄρα τροφή οὐ φθείρει τὸν νοῦν (καὶ ἡ
τροφή ἄρα).*

CLXXXII 12 p. 233 *πάντα μὲν πρὶν στερεκᾶ — τὰ νῦν δὲ φίλα
(πρὶν μὲν).*

Etc. etc.

E. — Dagegen schwerlich zu rechtfertigen ist der Konservatismus in anderen Dingen. In dem Texte und im Index findet man *ἀλεξητή-
ριον* neben *ἀλεξιτήριος* p. 388, *ἀπαρτᾶν* (*ἀπήρτησας*) einmal st. *ἀπαρ-
τίθειν* (häufig) p. 343, *ἀργεῖα* einmal (*ἀργία* sehr oft) p. 345, sogar
LXXXVIII 4 *πραγματιῶν* (auch im Index p. 387) st. des häufigen
πραγματεία, lauter wertlose Iotazismen-Schreibungen (cf. auch XCIC 79
ἐγκαθόρμησον — Ind. p. 355 *ἐγκαθορμᾶν*, L 24 *διαστείλει*, XLIV 25
διαν — *πταίει*, Append. IV 38 *ἡσχατωνύμισεν* — Ind. p. 363 *ἔσχατω-
νμιζέιν*); sonst liefse man sich gern auch X 26 *προξενίσοντες* —
LXXVIII 1 *προὔξενισε* (Emend. *προξενήσοντες* — *προὔξενησε*), sogar
CLXXXVIII 13 *κολαφήσαντες* (Emend. *κολαφίσαντες*) gefallen.

XIV 21 *περικαλύννας* — *περικάλυνας* („aor. *ἐκάλυνα* fictum videtur
falsa verborum *ἐγγεῖλα* [*ἡγγεῖλα*], *ἔστειλα* analogia“); XCI 66 *κατακαλ-
λύννας* (Cod. *κατακαλύννας*), 60 das sichere *κατακαλλυνεῖς* (Cod. *κατα-
καλύνεις*). — Konsequenterweise ist *ζωογόνος* — *ζωογονεῖν* gedruckt,
einmal in den Emend. zu XXIII 82 (*ζωογονοῦν*) notiert „l. *ζωογονοῦν*“,
dagegen *ζωογράφημα* — *ζωογραφήματα*, wieder XXXVI 73 *ληρωδῆματα*
(auch im Ind. p. 374, wo man auch *ληρωδέστερον* findet, CXXXI 21
und CLXXXVIII 3 *ληρωδέστερον* richtig). XXIV 10 *πραοτάτης*, da-
gegen im Ind. *πραόν* — *πραότης*; so schwankt die Schreibart zwischen
σῶζειν (*ἐπανασῶζεται* im Texte, *ἐπανασῶζεσθαι* im Ind.) und *σῶζειν*, etc.

F. — Falsch sind im Index: p. 339 *ἀμφίον* (im Texte *ἀμφίον*),
341 *ἀνθοσμῖον* (im Texte *ἀνθοσμίου*; notiert in Viz. Vrem.), *ἀσκλη-
πιούσι* (*παισι*) 346 „(fort. *ἀσκληπιᾶσι*“; richtig im Texte geändert in
Ἀσκληπιοῦ παισι), (*ἀσματικαί*) *νεανίδες* 346 und 378 (im Texte *νεανίδες*
und *νεανίδων*), *ἀστρονόμοι* 346, *αὐθάδως* 347 (auch im Texte, die Hs
αὐθαδῶς; notiert in Viz. Vrem.), *γεέννη* 349 (im Texte *γεέννης*),
ροήτεια 350, *διανοίγνυσθαι* 352 st. *διανοίγεσθαι*, *εἰρηνάρχος* 356 (cf.
πολέμαρχος), *ἐπηρεία* 361, *ἐπίστασθαι* — *ἐπιστήσεις* „perpendes“ 29, 17
(*ἐπιστήσεις* gehört nicht zu *ἐπίσταμαι* — *ἐπιστήσομαι*, sondern zu

ἐπιστάναι = προσέχειν; die Stelle lautet πολλά σου βοᾷ, εἰ ἐπιστήσεις, τὰ ἐγκώμια), ζωαρκεία 364 (im Texte ζωαρκείας), κάματα 369 (im Texte καμάτων), κατενοδεῖσθαι 370 (im Texte κατενοδοῦ; notiert im Viz. Vrem.), κλήδων 371, μακάριον 375 „utinam“ (in der betreffenden Stelle heisst es μακάριον δέ, εἰ καὶ ἡμεῖς — ἐκοινωνοῦμεν; sollte das W. utinam bedeuten, so erwartete man μακάριον [= μακάριν, μακάρι] δὲ καὶ ἡμεῖς — ἐκοινωνοῦμεν, ohne εἰ), νοχηλεία 379 (im Texte νοχηλεία), φοινικῶν 401 (im Texte φοινικῶ), φυσιόλογα 401 (die Stelle lautet ἔπονται γὰρ τοῖς φυσιολόγοις τούτω οἱ θάτεροι), χάσκειν — κεχηγῆναι (st. κεχηγῆναι, im Texte κέχηγεν), Μάνδρια (auch im Texte, die Hs Μανδρία) etc. — In den Addenda zu p. 340 „ἀμνημονεύειν 158, 2“, während im Index p. 340 das richtige „ἀναμνημονεύειν 158, 2“ steht, im Texte ἀναμνημονεύσας — ἀνεμνημόνευσεν. — Ohne Grund sind die W. ζαρκουλάτος, κιβουριάριν, ὄψαρά (l. ὄφαράς), κομποματίτζιν, κουτζευδήτω etc., Μερκούρης, Παδνάτης etc. mit ? versehen.

G. — Die Ausgabe ist leider auch durch Druckfehler entstellt; viele sind in den Emendanda berichtet, ich habe gegen 80 gefunden, welche dem Herausgeber entgingen. CXXXV 20 κονοειδῆ steht auch Ind. p. 372, CLXXXII 4 εὐρρωστία und CXCV 20 εὐρρωστῶ (richtig im Ind. p. 364), CCIV 31 ἀνωμαλ[ε]ίας, Append. XXXIII 95 προσειδέδωσθω (in der Hs das Richtige; s. die Fussnote), Append. IV 4 <πλέος> st. <πλέως>. Index p. 361 ἐπερριφῆναι st. ἐπιρριφῆναι (im Texte ἐπερριφῆμεν) etc. etc.

Mit meinen Emendationen und Bemerkungen habe ich weder den Wert der Publikation noch das Verdienst des Herausgebers abschwächen wollen; sollten dieselben vom Herrn Verfasser zum Nutzen einer zweiten, notwendigen Ausgabe verwendet werden, so würde meine Besprechung der Princeps das Ziel erreicht haben.

Saloniki.

P. N. Papageorgiu.